

l'Abellerol

EDITORIAL

La primavera confinada 2

NOTÍCIES

Etapa final per als Atles d'ocells nidificants 3

Les activitats de l'ICO s'adapten a l'estat sanitari 3

REPORTATGE

Anellament de voltors a Osona a llarg termini 4

ARTICLES

El patró d'observació diari dels ocells urbans canvia durant el confinament 10

Detecció d'ocells migradors a través de la gravació de vocalitzacions nocturnes (Nocmig) 14

Primera llista patró dels ocells de la reserva d'Ennedi, el Txad 16

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica 18

RESSENYES BIBLIOGRÀFIQUES 24

AGENDA 28

l'Abellerol

Butlletí de contacte de
l'Institut Català d'Ornitologia

núm. 58
Estiu 2020

Editor
Raül Aymí

Col·laboradors

David Bigas, Carles Durà, Gabriel Gargallo,
Óscar Gordo, Marc Illa, Pau Ortega,
Xavi Riera, Jordi Sala, Arnau Tolrà

Disseny i maquetació
Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Ciències Naturals de Barcelona
Pl. Leonardo da Vinci, 4-5 | 08019 Barcelona

C/ Girona, 168, ent. 5a | 08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

Junta Directiva

President: Jordi Baucells

Vicepresident: Javier Quesada

Secretari General: Marc Illa

Tresorer: Vittorio Pedrocchi

Vocals: Júlia Alcaraz, Nat Argullós,

Joan Aymerich, Enric Badosa,

Míriam Garcia Vendrell, Jordi Garcia Petit,

Rafa González de Lucas, Santi Mañosa.

e-mail: junta@ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2020 Institut Català d'Ornitologia

Dipòsit Legal: 12371-01

ISSN: 1579-3400

Impressió: Aura Digit

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directrius de l'ICO o del comitè editorial.

PORTADA

Voltor (*Gyps fulvus*). Foto: Arnau Soler

La primavera confinada

El proppassat 14 de març el Govern central va activar l'estat d'alerta sanitària amb el confinament de la població als seus domicilis davant l'allau de contagis de Covid-19 i l'amenaça de col·lapse del sistema sanitari, especialment dels serveis d'UCI.

Aquesta situació excepcional va comportar l'aturada general del país a nivell de mobilitat i d'activitat laboral. Els treballadors de l'ICO, igual que una majoria de treballadors del país, vam passar a treballar als nostres domicilis particulars i el teletreball va adquirir una rellevància destacada. No tothom tenia la sort de poder treballar des de casa i això va tancar molta gent als seus domicilis sense res a fer, amb jornades llargues de confinament.

Òbviament les activitats programades per l'ICO es van haver d'aturar. Cursos, sortides, jornades, etc. van quedar suspesos. Per sort, la nostra capacitat de reacció va poder activar altres iniciatives i, en especial, els cursos *online* gratuïts en un format per a tots els públics i que van incloure identificació, anellament, cants, etc. Aquests cursos van tenir una resposta massiva, de manera que a pocs minuts d'anunciar-los a les xarxes ja quedaven plens i les queixes eren per la dificultat d'accés amb les consegüents llistes d'espera.

Durant el confinament la percepció de la natura a través de la finestra també ha estat un dels temes principals. Molta gent descobria per primera vegada que en ambients urbans i sorollosos ara hi havia ocells cantant i amb l'aturada de vehicles les ciutats van atraure la visita de porcs senglars, cabirols i tota mena de bestioles. En aquest sentit, l'ICO va posar en marxa diverses iniciatives com l'Anellats a casa per a la difusió de dades d'anellament o una secció dins del portal *Ornitho* anomenada #JoEmQuedoACasa amb la qual es volien conèixer possibles canvis en el comportament dels ocells davant el confinament. Alguns dels resultats d'aquest estudi els podeu llegir en aquest Abellerol.

Un protagonisme especial va recaure també en els companys de Girona. En especial, Toni Llobet i Ponç Feliu, que van posar en marxa la secció diària del *ConfNats*. Amb vídeos curts, cada dia vam poder mirar per balcons i finestres de moltes localitats i compartir un fet extraordinari: des de casa es poden veure moltes més espècies d'ocells del que podíem imaginar.

Finalment, un sector ornitològic més especialitzat es va aglutinar a través del grup de Whatsapp CAT Nocmig i mai en la història moderna de l'ornitologia catalana s'havien fet tants enregistraments nocturns de vocalitzacions d'ocells migratoris simultàniament. Poc es podia imaginar la Mireia Martín l'ús que es faria d'aquest grup quan el va crear a finals de 2019. El grup s'està utilitzant encara a dia d'avui per consultar enregistraments i ha servit perquè molta gent hagi après més de cants en dos mesos que en anys de sortides al camp. Per a tots aquells a qui *Nocmig* no us sona de res podeu trobar la resposta en un article divulgatiu que hi ha en aquesta mateixa revista.

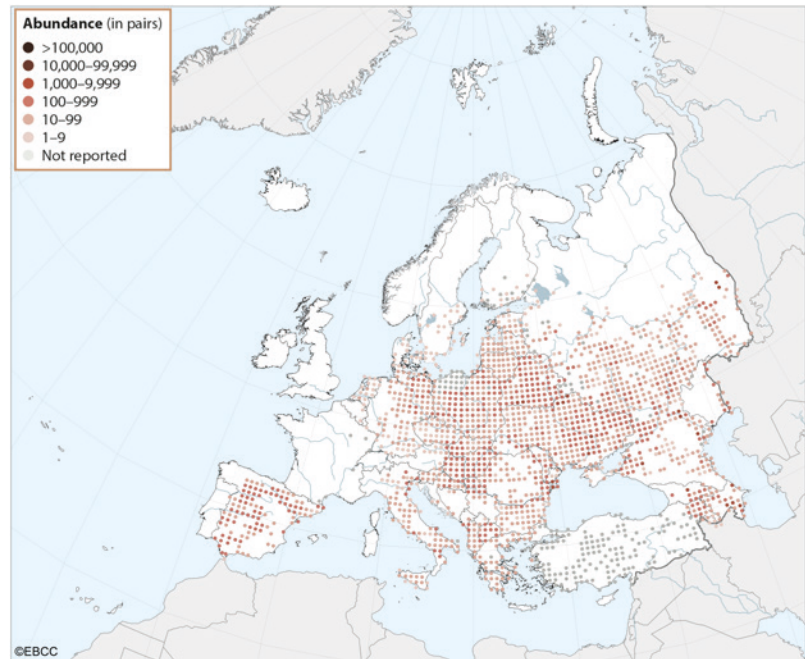
El confinament ha comportat un gran trasbals social, però ens ha obert i mostrat altres oportunitats •

Etapa final per als Atles d'ocells nidificants

Durant els darrers vuit i sis anys, respectivament, l'ICO ha estat treballant de valent en la realització del segon Atlas dels ocells nidificants d'Europa i del tercer Atlas dels ocells nidificants de Catalunya. Ara encarem l'etapa final.

El primer d'aquests treballs ja està en mans de l'editorial i la previsió es tenir-lo a les nostres mans a finals de 2020. És un orgull per a la nostra entitat haver coordinat el que possiblement és el major projecte de ciència ciutadana fet mai a Europa, amb una cobertura d'11 milions de km² i 120.000 ornitòlegs cercant ocells arreu d'Europa.

L'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya està en la fase de redacció de textos d'espècies. El calendari del projecte passa per redactar tots aquests textos i els dels capítols generals del projecte (e.g. metodologia) i produir els mapes finals durant els propers mesos, de manera que a principis d'any 2021 es puguin enviar a l'editorial i puguem tenir el llibre a les mans l'any vinent •

▲ Mapa durant l'època de reproducció del teixidor (*Remiz pendulinus*).

Les activitats de l'ICO s'adapten a l'estat sanitari

Oportunament hem anat comunicant la situació dels projectes a través de circulars o a la pàgina web. Per conèixer les darreres novetats us preguem que consulteu les darreres notícies.

Les activitats de l'ICO s'han vist afectades per la crisi sanitària i les restriccions derivades de l'estat d'alarma per la qual cosa, fins fa ben poc, només s'han pogut fer alguns censos dels projectes SOCC i SYLVIA amb professionals i de manera molt controlada. A mesura que ha anat millorant la situació i s'ha aplicat el pla de desconfinament, s'ha pogut obrir una mica més la porta a la participació dels voluntaris. Oportunament hem anat comunicant la situació dels projectes a través de circulars o a la pàgina web. Per conèixer les darreres novetats us preguem que consulteu les darreres notícies. D'altra banda, l'Assemblea General Ordinària que s'havia convocat per al dia 20 de juny queda ajornada. La nova data de la convocatòria es comunicarà

als socis amb els terminis corresponents quan s'aixequin les restriccions esmentades. Durant el període de confinament l'estaf de l'ICO que treballa a les oficines del Museu Blau i el carrer Girona de Barcelona ho ha fet des de casa. Per a qualsevol consulta, us preguem que contacteu amb nosaltres via correu electrònic, ja sigui a ico@ornitologia.org o secretaria@ornitologia.org i també podeu fer-ho per telèfon (93 4587893) de dilluns a dijous de 9h a 14h. Finalment esmentar que les excepcionals circumstàncies que estem vivint aquest any 2020 ens han empès a prendre la difícil decisió d'ajornar la celebració del *Delta Birding Festival* el proper setembre del 2020. A partir d'ara centrarem tots els nostres esforços a fer que l'edició del DBF de 2021 sigui tot un èxit •

Anellament de voltors a Osona a llarg termini

El Grup d'Anellament de Calldetenes-Osona (GACO) és un grup d'anelladors de la comarca d'Osona creat al 1977 que es dedica a l'estudi, la protecció i la divulgació dels ocells. En els darrers anys un dels principals estudis és el seguiment dels voltors comuns *Gyps fulvus*.

◀ **Figura 1.**
Anellament i
presa de mostres.
Foto: GACO.

Origen del projecte

La primera experiència dels membres del GACO amb voltors va ser a la Terreta (Pallars Jussà), col·laborant en un projecte d'en Carles Santana i de l'Ajuntament de Tremp. En Carles feia temps que alimentava els voltors en un punt fix i després d'un intent no reeixit el setembre de 2006, el 12 d'octubre d'aquell mateix any es van poder capturar i anellar 62 voltors. Això va representar la primera anellada massiva de voltors comuns a Catalunya. El 4 de novembre del mateix any també vam col·laborar amb l'Àlvar Seguí, d'Alcoi (Alacant) i la primera jornada d'anellament de voltors al País Valencià va ser tot un èxit amb un total de 17 voltors.

Arran d'aquestes col·laboracions, el GACO va decidir començar a anellar voltors també a Osona donat el seu incipient increment a la zona. Finalment, a finals de setembre del 2010 vam aconseguir permís per anellar a l'abocador comarcal d'Orís, al nord de la comarca d'Osona, que gestiona el Consorci de Residus d'Osona. L'Àlvar Seguí ens va proporcionar

una gàbia-trampa i va ajudar a muntar-la. Tot seguit, vam començar a posar menjar suplementari setmanalment segons un pla establert. El menjar consisteix en pulmons i bestiar mort, generalment ovelles. Tot i l'aportació de menjar setmanalment, no va ser fàcil que els voltors agafessin confiança per entrar dins la gàbia. Així, no va ser fins al 22 de maig de 2011 quan es van capturar voltors per primera vegada. El primer anellament de voltors a la comarca d'Osona va ser de 42 individus i va representar l'inici d'un anellament continu d'aquesta espècie que dura fins a l'actualitat. L'anellament es realitza una o dues vegades al mes, ja que tot i que s'aporta menjar setmanalment, la gàbia només s'activa cada dues setmanes, així els voltors no reben una pressió d'anellament tan forta.

Al llarg del temps, el GACO ha anat fent millores de l'estació d'anellament. La gàbia s'ha ampliat, s'han fet uns forats al sostre que permet entrar als voltors una vegada la porta està tancada (però no sortir-ne), s'ha afegit un abeurador i càmeres que permeten visualitzar

Finalment i després de molts preparatius, el 22 de maig de 2011 es van capturar voltors per primera vegada. El primer anellament de voltors a la comarca d'Osona va ser de 42 individus i va representar l'inici d'un anellament continu d'aquesta espècie que dura fins a l'actualitat.

a través d'internet si les portes de la gàbia ja s'han tancat.

Metodologia i protocol de treball

Per capturar-los es posa una ovella a l'entrada on els voltors poden començar a menjar des de fora de la gàbia. A l'entrada de la gàbia hi ha una càmera que permet llegir les anelles dels voltors que no arriben a entrar a la trampa. El fet que alguns voltors estiguin menjant, n'atrau molts més de seguida, i aquests individus nouvinguts són els més susceptibles d'entrar dins la gàbia en busca de més menjar. Al fons de la gàbia es col·loca un altra ovella amb una corda lligada a la pota i a l'altre extrem el disparador de la trampa que tanca la gàbia. Els voltors són animals gregaris que la majoria de vegades mengen en grups. La pell dels animals sol ser dura i menjar en grup facilita que es pugui escorxar l'animal. Per això, és habitual que quan capturem voltors, siguin grups grans: s'han arribat a capturar fins a 166 individus en una sola captura. Una vegada els voltors han tancat la gàbia, solen

continuar menjant i això incita els voltors de fora a entrar-hi. És per això que els dos forats que hi ha a la part de sobre, als quals expressament se'ls ha posat una ovella just a sota, actuen encara com a entrada per als voltors, però no de sortida. Altres espècies que han entrat a la gàbia buscant menjar o aigua són els corbs *Corvus corax*, els milans negres *Milvus migrans*, els milans reials *Milvus milvus*, els voltors negres *Aegypius monachus*, els aufranyes *Neophron percnopterus* i fins i tot una cornella *Corvus corone*. Tot i haver confirmat gràcies a les càmeres que aquestes espècies hi han entrat, mai s'ha aconseguit capturar cap aufrany i no va ser fins al 4 de novembre de 2019 quan es va capturar el primer voltor negre, el qual era un individu que formava part del projecte *Monachus* de Grefa, alliberat la Sierra de la Demanda, Burgos, per a la recuperació d'aquesta espècie al nord peninsular.

Un cop capturats, comprovem que els voltors estiguin en bon estat i evidentment també són anellats. S'anellen en una pota amb una anella metàl·lica de codi únic i a l'altra pota

▲ **Figura 2.** Voltor adult anellat on s'aprecia l'anella metàl·lica al tars esquerra i l'anella groga amb un codi de tres dígits que permet identificar-lo a distància sense necessitat de recuperar-lo.
Foto: Arnau Soler

amb una altra anella de color amb un codi més gran i visible que pot ser llegida a distància. Al principi aquestes anelles eren de color groc amb un codi alfanumèric de 3 dígits de color negre, però un cop es van acabar tots els codis disponibles es va canviar a blaves amb codi blanc. Aquestes anelles les pot llegir qualsevol observador i es poden introduir al portal de marques especials de l'ICO (www.marquesespecials.cat). Aquesta web genera automàticament un mapa que mostra tots els moviments des del lloc on s'ha anellat l'ocell fins a tots els punts on s'ha observat. A més, indica els quilòmetres que ha recorregut i els dies o període transcorregut. Els voltors anellats a Osona s'han observat arreu de Catalunya, i també se n'han trobat a diversos llocs de França, Espanya, Itàlia i Alemanya. A més, a Osona també es va capturar un voltor anellat a Portugal.

El GACO ja ha anellat més de 3.000 voltors diferents, amb una mitjana de 390 voltors anuals, i n'ha arribat a capturar més de 5.000, amb una mitjana de més de 550 captures anuals que inclou primeres captures (ocells nous) i controls d'ocells ja anellats. Al llarg de l'any, se'n capturen molts més a l'estiu que a

l'hivern, segurament perquè durant els mesos d'hivern, molts individus estan covant al niu. De fet, durant els mesos de novembre, desembre i gener, es capturen més individus immadurs que no pas adults. Durant la resta de l'any, es capturen més adults que immadurs, segurament degut a la seva llarga longevitat.

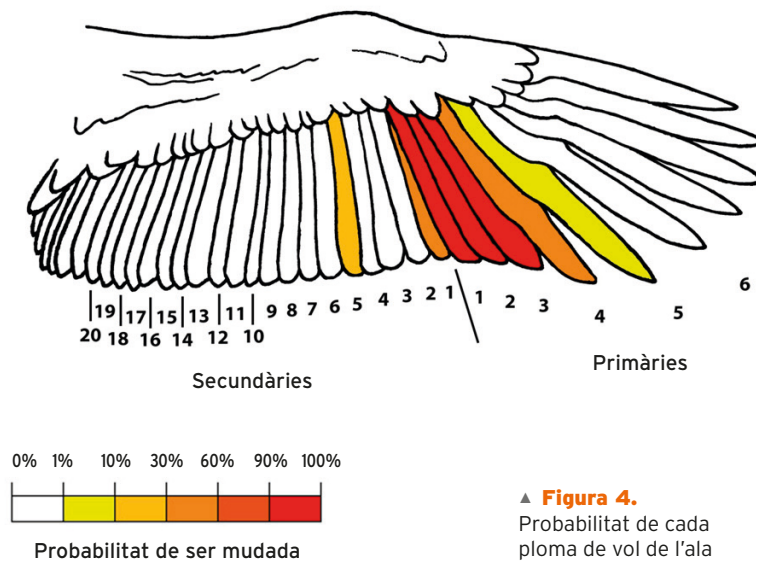
Treballs i estudis realitzats

Un cop s'han examinat i anellat, en alguns exemplars també se'ls mesura l'envergadura i el pes, es pren una foto de cada exemplar amb l'ala estesa, el cap de costat i amb l'anella visible, de forma estandarditzada i amb la intenció d'estudiar el patró de muda amb detall. De fet, aquest va ser l'objectiu del treball final de Grau de Carles Durà a la UVIC-UCC (Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya), coordinat per Josep Rost, i això va ajudar també a aprofundir en la datació dels voltors.

Els voltors no comencen a canviar les seves plomes de vol fins a l'abril del seu segon any de vida. Comencen amb la seva primària més interna i així van avançant des de dins cap enfora. A finals del seu segon any de vida (codi Euring 5), poden arribar a mudar fins a

▲ **Figura 3.** Mesura de l'envergadura i presa de dades de muda. Foto: GACO

5 primàries. Les secundàries es comencen a mudar més endavant, cap al novembre, començant amb la S1 i/o S5 (la seva secundària més externa i/o la seva cinquena secundària més externa) (Figura 4). Durant els mesos d'hivern la muda s'alenteix molt. Els individus de tercer any calendari (codi Euring 7) tornen a accelerar la seva muda a partir del març, quan reactiven la seva onada de muda de les primàries des de la ploma en què havien pausat la muda i renoven, generalment, fins a la vuitena. Paral·lelament, al maig o juny, comencen una altra onada de muda de primàries des de la primària més interna una altra vegada, cap enfora. Així, doncs, veiem que tenen dues onades actives de muda de primàries abans de canviar totes les primàries de juvenil, ja que encara conserven les dues primàries més externes. Pel que fa a les secundàries, a partir del març comencen a mudar des de diferents plomes i al final de l'any acaben canviant la majoria de secundàries, però en cap cas la totalitat. En el cas dels individus de quart any (codi Euring 9), cap a l'abril molts individus acaben la primera onada de muda de primàries que van començar al seu segon any de vida. És a dir, van començar a mudar la seva primària més interna al seu segon any de vida i acaben de mudar la seva primària més externa al quart any de vida. Pel que fa la segona onada de muda, que van començar al tercer any de vida, a finals del seu quart any sol arribar fins a la seva cinquena primària. Les secundàries continuen mudant-se des de diferents punts i en molts casos acaben de mudar totes les seves secundàries de juvenil. Alguns pocs individus poden arribar al seu cinquè o fins i tot sisè any (edat Euring A o fins i tot B) amb alguna ploma secundària de juvenil. Així, doncs, com que els voltors muden les seves primàries en cicles de dos anys, quan acaben de mudar la seva última primària de juvenil, podem deduir si es tracta d'un cinquè o sisè any segons la posició en què es troben les onades de muda de primàries (que també depèn del mes de l'any en què ens trobem). A partir d'aquestes edats endavant, podem sospitar de la seva edat per la decoloració del bec, el tipus de bufanda i el color de l'iris. Com que en individus adults no es pot saber la seva edat aproximada, es pot basar en l'edat que se li va determinar al moment de ser anellat, en cas que s'hagi ane-

▲ **Figura 4.** Probabilitat de cada ploma de vol de l'ala d'un voltor comú de segon any calendari (Codi Euring 5) d'haver-se mudat a finals d'any (N=212). Cada ploma estudiada està numerada i les primàries i secundàries estan separades per una línia.

llat com a jove o immadur. Per exemple, el voltor anellat amb l'anella 7CM, va ser anellat a la Terreta al 2006 i es va determinar que tenia més de 5 anys (codi Euring B). Aquest mateix voltor es va recapturar a Orís, el 24 de novembre del 2019. Gràcies a l'anellament sabem que aquest voltor té almenys 19 anys. Segons Euring.org, el voltor anellat que ha viscut més temps en els seus registres és un voltor espanyol que van trobar mort quan tenia 9 anys i 11 mesos d'edat (<https://euring.org/data-and-codes/longevity-list?page=1>). D'altra banda, Clara Teixidor va fer el seu Treball de recerca de Batxillerat analitzant com variaven les característiques biomètriques segons l'edat.

Adicionalment a aquesta presa de dades estàndard, el GACO també ha facilitat l'estudi d'aquesta espècie a d'altres entitats que, a vegades, han necessitat mostrejar els voltors al moment de la captura. Per exemple, l'any 2016 es va marcar un exemplar de voltor comú amb un GPS en col·laboració amb el Departament de Territori i Sostenibilitat i SEO BirdLife.

També hem col·laborat en estudis sobre l'estat de salut dels ocells (presència de determinats agents patògens), estrès i de presència de determinats metalls pesants, realitzats per CEFAS – Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). A més, també es recullen mostres de sang per a un estudi sobre la presència de diclofenac i d'altres fàrmacs antiinflamatoris, finançat per la Fundació Barcelona Zoo.

El GACO ha col·laborat amb altres entitats que han necessitat mostrejar els voltors durant moment de la captura. Per exemple, l'any 2016 es va marcar un exemplar de voltor comú amb un GPS en col·laboració amb el Departament de Territori i Sostenibilitat i SEO BirdLife.

Aquest estudi es realitza en col·laboració amb el Grup de Recerca en Sanitat i Conservació de la Biodiversitat de la Facultat de Veterinària de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), i consisteix a investigar en mostres de sang la presència de medicaments antiinflamatoris que s'utilitzen per tractar els animals domèstics i que, en cas de ser ingerits pels voltors en alimentar-se de caronya, poden causar intoxicacions molt greus. En particular, el diclofenac és extremadament tòxic per al volor comú (i tots els voltors del gènere *Gyps*). També, aprofitant l'extracció de sang, es fa una anàlisi sanguínia bàsica per comprovar el seu estat de salut. Al mateix temps, es prenen isòtops cloacals per estudiar la presència de bacteris (en concret *Escherichia coli*) resistents als antibiòtics; és un problema global que no només es troba en persones i animals domèstics, sinó també en animals salvatges.

Per últim, la Universitat de Barcelona (UB) ha treballat les dades d'anellament de voltors del GACO i va adequar la base de dades per fer les anàlisis i ha generat de moment dos treballs de fi de Màster. El primer l'ha fet en Diego Arévalo, supervisat per Antoni Hernán-

dez i Joan Real, titulat *Effects of a landfill organic waste reduction on population parameters in a long-lived scavenger species*. El segon l'ha fet l'Ismael Navarro, també supervisat per Antoni Hernández i Joan Real, titulat *Age-dependent effects of organic matter reduction dumped in a landfill on aparent survival of Griffon vultur Gyps fulvus*. Els dos treballs s'aprofiten del fet que durant el període d'anellament de voltors s'ha donat l'entrada en funcionament del Centre de Tractament de Residus (que va ser al 2015), el que ha suposat una minva important de la matèria orgànica que s'aboca al dipòsit controlat; de fet, van estimar aquesta quantitat d'una manera bastant fina. El que esperaven és que hi hagués un efecte en alguns paràmetres poblacionals d'aquesta menor disponibilitat d'aliment.

En el primer treball es van utilitzar un tipus de models de captura-recaptura anomenats POPAN, que a més d'estimar la supervivència aparent permeten estimar la mida de la "població" (en aquest cas el nombre de voltors que en algun moment visiten l'abocador), considerant que la població és oberta. El treball avalua què explica millor la variació del

▲ **Figura 5.**

Els voltors efectuen una tasca important de neteja d'animals mort al medi natural. Foto. Arnau Soler.

El GACO ja ha anellat més de 3.000 voltors diferents, amb una mitjana de 390 voltors anuals, i n'ha arribat a capturar més de 5.000, amb una mitjana de més de 550 captures anuals.

nombre de voltors que hi van: (i) els processos a nivell poblacional a una escala espacial gran (i.e. Catalunya) o (ii) la gestió a nivell local (i.e. disponibilitat de matèria orgànica). Els resultats mostren que la supervivència aparent ha disminuït després del CTR, però que el nombre de voltors que visiten a l'abocador ha anat augmentant, tal com ho ha fet la població de Catalunya (o la ibèrica). El fet que la supervivència aparent hagi minvat ho interpreten perquè hi ha una major proporció de voltors que no tornen a l'abocador, probablement perquè donada la menor disponibilitat d'aliment no és un lloc tan atractiu com abans.

El segon treball es basa en la mateixa idea però en aquest cas utilitzant una anàlisi de captura-recaptura amb models anomenats multievent, i en aquest cas avaluen si hi havia diferències en la supervivència aparent de les diferents classes d'edat amb el canvi de tractament de residus i si variava el nombre de transeünts (que són els individus que només visiten una vegada l'abocador i no hi tornen mai més). Es va observar que hi ha un efecte que depèn de l'edat, tant en la proporció de transeünts, com en la supervivència aparent.

Per a totes les classes d'edat la proporció de transeünts augmenta i la supervivència aparent disminueix amb l'entrada en funcionament del CTR, però aquest efecte és més marcat en individus de menys de 4 anys d'edat i és especialment important en individus en el seu 3r i 4t any de vida. A més, estan treballant en un article científic que publicaran pròximament.

Agraïments

Aquest treball és un resum de la feina feta pel Grup d'Anellament Calldetenes-Osona on hi han participat molts col·laboradors. Volem agrair tothom qui ha vingut a ajudar en l'anellament. Al Consorci de Residus d'Osona i a CESPFA Ferroviària, en especial a la Verònica Tomàs per deixar-nos les instal·lacions. Als que ens proporcionen material per donar menjar als voltors. A Joan Aymerich per la seva constància ininterrompuda a l'hora de donar menjar als voltors i finalment, a Jordi Baucells per facilitar-nos tot el procés i gestionar molts dels permisos •

CARLES DURÀ
carles.dura@ornitologia.org

▲ **Figura 6.** L'octubre de 2019, per celebrar les 5.000 captures de voltors, es va organitzar un dinar a Calldetenes on hi van assistir al voltant de 100 persones amb molts dels col·laboradors que han ajudat durant tots aquests anys de l'estudi. Foto: GACO.

El patró d'observació diari dels ocells urbans canvia durant el confinament

Durant el confinament, la majoria de nosaltres hem passat les hores tancats a casa i les ciutats s'han convertit en espais silenciosos i sense activitat humana. Mirar ocells des de la finestra, el balcó o el terrat de casa ha proporcionat informació sobre canvis en el comportament dels ocells davant una situació excepcional. Aquí s'exposen els resultats preliminars de la informació rebuda.

El dia 15 de març, tot just l'endemà de declarar-se l'estat d'alarma i el confinament a causa de la pandèmia de coronavirus, es va posar en marxa el projecte #JoEmQuedoACasa d'ornitho.cat. L'objectiu era aprofitar les llargues hores que hauríem de passar a casa per fer el màxim de llistes completes i observacions d'ocells i altres animals, sobretot en ambients urbans i periurbans. La iniciativa podia ajudar a passar millor el confinament practicant la nostra passió, observar ocells, alhora que tenia el potencial de recollir dades de molt interès donada la situació excepcional a la qual ens enfrontàvem. De sobte ens trobàvem amb un gran experiment social sense precedents, on la pràctica totalitat de la població era confinada a casa deixant un entorn lliure de la nostra presència, activitats i sorolls per a la fauna. Com podia afectar aquest canvi dràstic als nostres pobles i ciutats al comportament dels ocells

i resta d'animals? Serien capaços de mostrar alguna mena de canvi en les seves rutines de vida aprofitant la nostra absència?

Primers resultats

El primer fet destacable ha estat l'enorme èxit de participació en el projecte. Prop de 250 persones van recollir més de 41.000 dades en 2.400 llistes completes diferents en gairebé 6.600 hores d'observació només durant el primer mes de confinament. Aquesta valuosa informació ens ha permès tenir ja els primers resultats per respondre a les preguntes anteriors.

Per fer-ho, hem seleccionat les 16 espècies d'ocells més habituals en ambients urbans i que passen tot l'any a Catalunya i les hem comparades amb les dades recollides als llistats complets d'ornitho.cat de les seves mateixes poblacions en anys anteriors (2009-2019) tant en ambients urbans com no urbans, per

▲ El confinament ha permès observar alguns ocells de parcs i jardins com aquest mascle de gafarró.
Foto: Xavi Riera

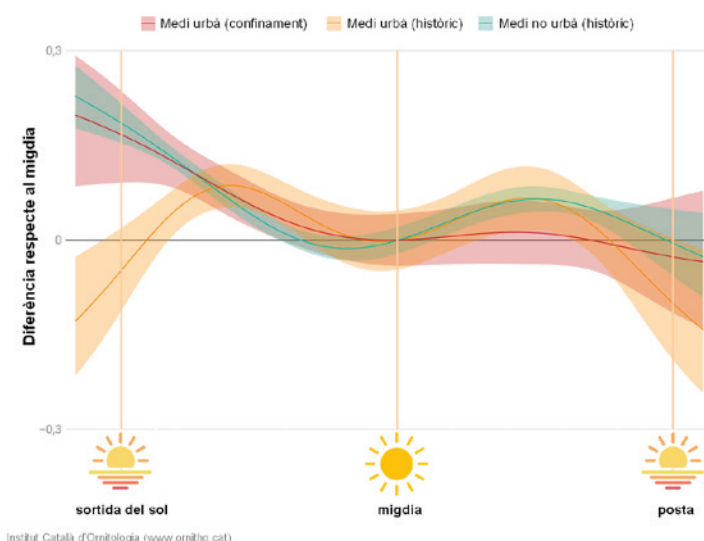
determinar si la probabilitat d'enregistrar-les havia canviat durant el confinament vers el que venia sent habitual. Si els ocells s'han tornat més agosarats i han pres els carrers i places dels nostres pobles i ciutats davant de la nostra absència, això s'hauria de traduir en un augment de la probabilitat d'observar-los. En total hem emprat 20.000 llistes completes enviades per més de 600 observadors de tot Catalunya a ornitho.cat des de 2009. Les llistes completes són increïblement útils i valuoses per dur a terme estudis rigorosos perquè ens permeten saber la probabilitat d'observació d'una espècie en funció del lloc, l'hora i el temps dedicat a l'observació.

Els resultats indiquen que durant el confinament hi ha hagut un clar augment de la probabilitat d'observar ocells durant les primeres hores del dia. El més interessant és que el nou patró d'observació al llarg del dia durant el confinament és molt més similar al que es dona habitualment en medis no urbans, més que no pas en urbans (Figura 1). Quan mirem cadascuna de les 16 espècies estudiades per separat, veiem que aquest patró es repeteix a la gran majoria d'elles (13 de les 16 espècies; Figures 2-5), per tant, sembla una resposta bastant generalitzada.

Aquests canvis podrien estar demostrant un canvi en els patrons d'activitat diària dels ocells, especialment durant les primeres hores del dia. Essent més actius serien més fàcils d'observar, augmentant la probabilitat de ser enregistrats als llistats que ara es fan a primera hora. En les espècies més canores, a més, aquest canvi podria reflectir una millora en la seva detectabilitat auditiva: la dràstica reducció del soroll a pobles i ciutats per la manca d'activitats humanes facilitaria la detecció dels sons dels ocells pels observadors.

Els ocells urbans tenen patrons més salvatges

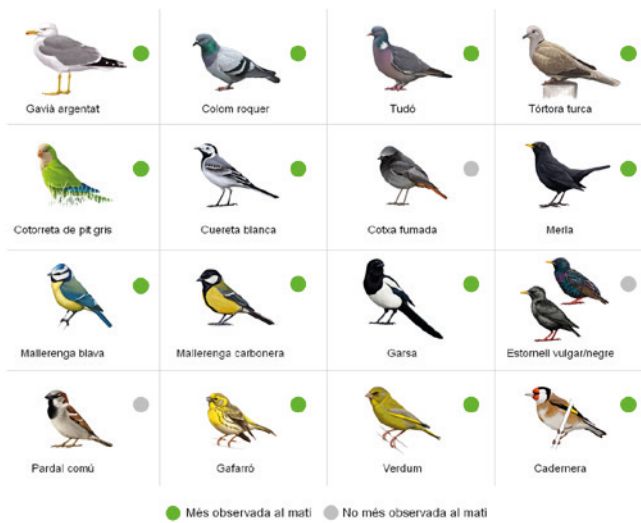
La majoria d'ocells concentren les seves activitats vitals, com alimentar-se o cantar, durant les primeres hores del dia. Aquesta major activitat els fa molt més detectables, fet ben conegut per qualsevol observador d'aus, i és per això que els patrons d'observació basats en les dades d'ornitho.cat en entorns naturals mostren un pic de registres durant aquesta franja horària (Figura 2). En medis urbans, però, du-

rant aquestes hores del matí el soroll antropogènic sol ser molt alt i, a més, va acompanyat d'un pic molt marcat de presència de persones i cotxes als carrers. Tot això explicaria, en bona part, perquè els ocells de medis urbans en condicions normals tenen menys probabilitats de ser observats durant aquesta franja horària. Per una banda, com a observadors, tenim més dificultats per detectar-los (Breedon *et al.* 2008). Per altra, els ocells adapten els seus comportaments als ritmes de la nostra societat per minimitzar la nostra interferència amb les seves activitats (Bautista *et al.* 2004, Sol *et al.* 2013).

Quan aquestes condicions es relaxen, com durant el confinament, sembla que els ocells saben treure'n profit. En diverses espècies, com ara la merla i el tudó (Figures 3-4), la reducció dràstica del soroll durant el confinament probablement els ha permès aprofitar les millors condicions que es donen durant les primeres hores del dia per cantar i marcar territori amb més intensitat, en línia amb el que fan els seus congèneres de medis no urbans. Diversos estudis han demostrat que els ocells adapten l'hora del cant en funció del soroll i, fins i tot, canten quan encara és de nit, molt abans de l'alba, per evitar solapar-se amb les hores puntes del matí, quan hi ha més soroll ambiental (Fuller *et al.* 2007). A més, en totes les espècies, però en especial en ocells com el gavià argentat o la garsa (Figura 5), animals molt intel·ligents i adaptables, la dràstica reducció del trànsit i de la presència de gent al carrer els pot haver animat a utilitzar molt més

▲ **Figura 1.** Probabilitat d'observació al llarg del dia de 16 espècies estudiades.

Institut Català d'Ornitologia (www.ornitho.cat)

Il·lustracions: Martí Franch/ICO

En situacions normals, els ocells que viuen en entorns humans estan sotmesos a uns nivells de soroll i pertorbació molt alts.

◀ **Figura 2.** Síntesis de resultats de les 16 espècies estudiades.

les primeres hores del matí per buscar aliment i, fins i tot, endinsar-se més als nuclis centrals dels pobles i ciutats.

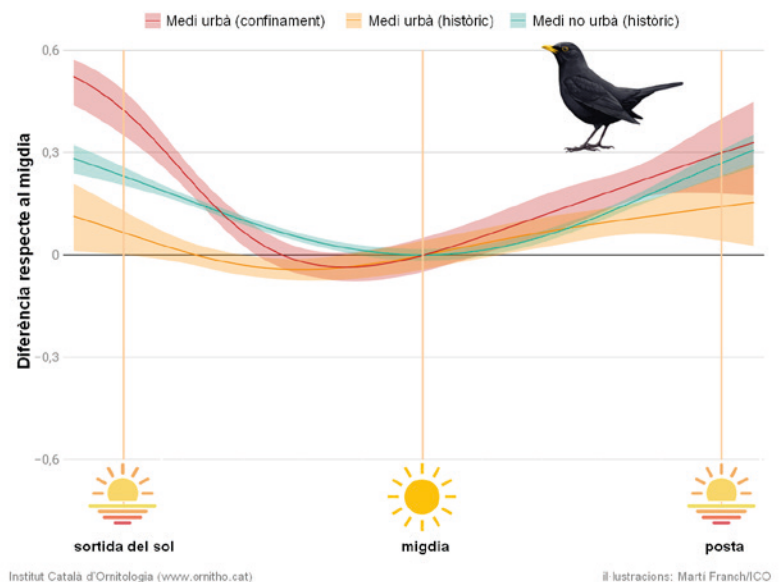
Els reptes de viure en entorns urbans

Els ocells tenen, aparentment, la capacitat d'adaptar-se ràpidament i treure profit de les noves condicions imposades per la pandèmia de coronavirus a les nostres ciutats i pobles, però cal recordar que durant la resta del temps, en situacions normals, els ocells que viuen en entorns humans estan sotmesos a uns nivells de soroll i pertorbació molt alts. El soroll, de manera directa o indirecta, s'ha associat amb la disminució de la densitat d'ocells, així com amb l'empobriment de les seves comunitats (Slabbekoorn & Ripmeester 2008). La contaminació acústica dificulta la seva comunicació, augmenta els nivells d'estrès i, fins i tot, sembla accelerar el seu envelliment (Ortega 2012, Kleist *et al.* 2018). Uns efectes negatius que es veuen amplificats i complementats per la gran presència de cotxes i persones que hi ha pels carrers, sobretot, en hores punta. Tot plegat fa que moltes espècies siguin incapaces de viure en entorns urbans i que les que hi viuen estiguin sotmeses a condicions poc acollidores, que sovint comporten conseqüències negatives per a la seva biologia (Murgui & Hedblom 2017).

Els resultats preliminars d'aquest estudi suggereixen que els ocells urbans tenen una gran plasticitat comportamental i que han aprofitat molt ràpidament algunes de les millores am-

bientals que s'han donat als nostres entorns urbans fruit del nostre confinament. Està a les nostres mans, però, mirar de fer que els medis urbans siguin més acollidors per als ocells més enllà de la crisi de la COVID-19. Els problemes que experimenten a nivell comunicatiu i de salut són, en bona part, homòlegs als que patim nosaltres mateixos. Per tant, si fem els nostres pobles i ciutats més habitables per als ocells i la natura en general, segur que nosaltres també ens en beneficiarem.

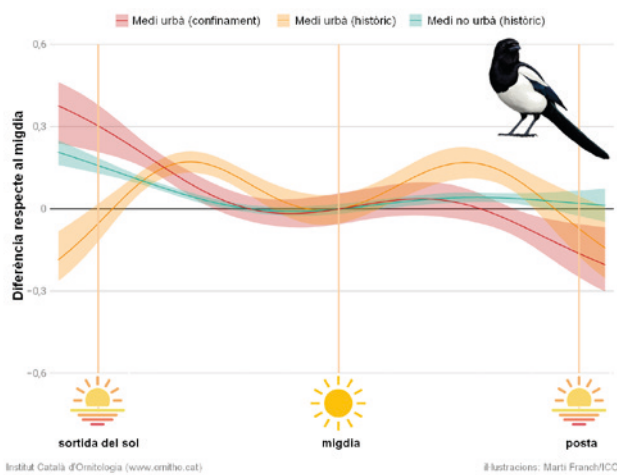
Seguim analitzant les dades d'ornitho.cat i esperem tenir resultats que ens ajudin a entendre amb més detall l'efecte del confinament sobre els ocells ben aviat. De manera més

Institut Català d'Ornitologia (www.ornitho.cat)

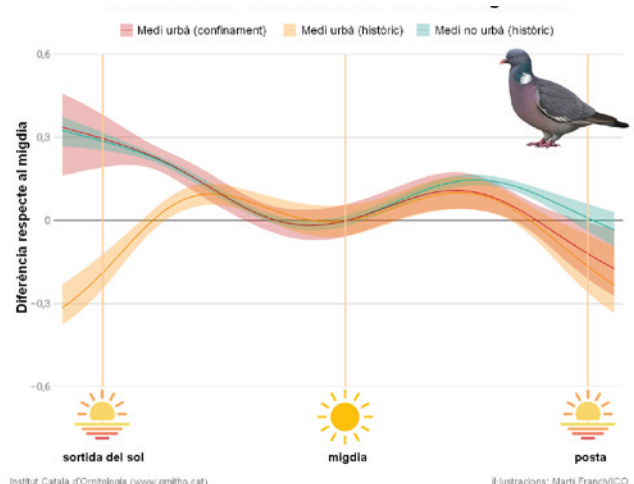
Il·lustracions: Martí Franch/ICO

▲ **Figura 3.** Probabilitat d'observació de la merla al llarg del dia.

Institut Català d'Ornitologia (www.ornitologia.cat)

Il·lustracions: Martí Franch/ICO

▲ **Figura 4.** Probabilitat d'observació de la garsa al llarg del dia.

Institut Català d'Ornitologia (www.ornitologia.cat)

Il·lustracions: Martí Franch/ICO

▲ **Figura 5.** Probabilitat d'observació del tudó al llarg del dia.

general, aquest resultat ens poden ajudar a comprendre millor quins són els mecanismes ecològics i evolutius que faciliten l'adaptació de la fauna als nous entorns urbans (Sol *et al.* 2013) i, per tant, ens poden ajudar a gestionar millor els nostres pobles i ciutats per facilitar la conservació dels nostres ocells urbans (Murgui & Hedblom 2017).

Agraïments

Moltes gràcies per compartir les vostres observacions a *ornitho.cat*; sense elles no seria possible entendre res del que està passant durant aquesta crisi!

Bibliografia

Bautista, L. M., García, J. T., Calmaestra, R. G., Palacín, C., Martín, C. A., Morales, M. B., Bonal, R. & Viñuela, J. 2004. Effect of weekend road traffic on the use of space by raptors. *Conservation Biology* 18:726–732.

Breeden, J. B., Hernández, F., Bingham, R. L., Silvy, N. J., & Waggener, G. L. 2008. Effects of traffic noise on auditory surveys of urban White-winged Doves. *The Wilson Journal of Ornithology* 120: 384–389.

Fuller, R. A., Warren, P. H., & Gaston, K. J. 2007. Daytime noise predicts nocturnal singing in urban robins. *Biology Letters* 3: 368–370.

Kleist, N. J., Guralnick, R. P., Cruz, A., Lowry, C. A., & Francis, C. D. 2018. Chronic anthropogenic noise disrupts glucocorticoid

signaling and has multiple effects on fitness in an avian community. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 115: E648–E657.

Murgui, E., & Hedblom, M. (eds.). 2017. *Ecology and conservation of birds in urban environments*. Cham: Springer.

Ortega, C. P. 2012. Effects of noise pollution on birds: A brief review of our knowledge. *Ornithological Monographs* 74: 6–22.

Slabbekoorn, H., & Ripmeester, E. A. P. 2008. Birdsong and anthropogenic noise: implications and applications for conservation. *Molecular Ecology* 17: 72–83

Sol, D., Lapiedra, O. & González-Lagos, C. 2013. Behavioural adjustments for a life in the city. *Animal Behaviour* 85: 1101–1112 •

GABRIEL GARGALLO I ÓSCAR GORDO
anella@ornitologia.org

Els resultats preliminars d'aquest estudi suggereixen que els ocells urbans tenen una plasticitat comportamental enorme i que molt ràpidament han tingut la capacitat d'aprofitar algunes de les millores ambientals que s'han donat als nostres entorns urbans fruit del nostre confinament.

◀ Mascle adult de merla cantant en la teulada d'un edifici.
Foto: Raül Aymí

Detecció d'ocells migratoris a través de la gravació de vocalitzacions nocturnes (Nocmig)

La gravació de vocalitzacions nocturnes en vol (NOCMIG o NFC) és un mètode d'estudi de la migració dels ocells que consisteix a enregistrar mitjançant algun tipus d'aparell electrònic els reclams i crits de contacte que emeten els ocells mentre migren de nit. Aquesta tècnica va néixer als EEUU com a resposta al fet que hi ha una bona part de passeriformes americans que produeixen vocalitzacions nocturnes en comparació als seus homòlegs europeus.

La gravació de vocalitzacions nocturnes d'ocells migratoris en vol és una activitat que cada vegada té més practicants en aquest costat del Atlàntic i a Catalunya, concretament, durant els darrers dos mesos i com a resposta al confinament els *nocmigers* s'han multiplicat de forma espectacular. El que és realment interessant del *nocmig* és que no cal viure en cap lloc concret prop de la costa, posem per cas, per aconseguir enregistraments interessants. El ocells passeriformes migren, generalment, en un front força ampli, cosa que fa que qualsevol localització pugui generar dades interessants.

El procés consisteix, a grans trets, a usar algun tipus de gravadora per tal de captar les vocalitzacions que emeten els ocells mentre migren per, posteriorment, passar aquests arxius d'àudio a forma d'espectrograma (representació gràfica del so) mitjançant un software per ordinador tipus *Audacity* o *Raven*. Llavors cal repassar aquests espectrogrames sencers per detectar, visualment primer, qualsevol marca susceptible de ser la vocalització d'algun ocell. També cal desestimar totes les marques produïdes pels sons diversos de la nit (roncs, gossos, frens de cotxes, passes, portes i finestres que es tanquen, etc.). Al començament aquest procés es fa força feixuc, però amb una mica de pràctica millora molt.

Abans de començar cal tenir en compte, però, la meteorologia. Per exemple, les nits ventoses generaran àudios amb massa soroll o si hi ha risc de pluja podríem, lògicament, fer malbé el nostre equipament. El *nocmig* és una tècnica relativament nova per la qual cosa encara hi ha aspectes que ens són força desconeguts. Se suposa que les millors nits per

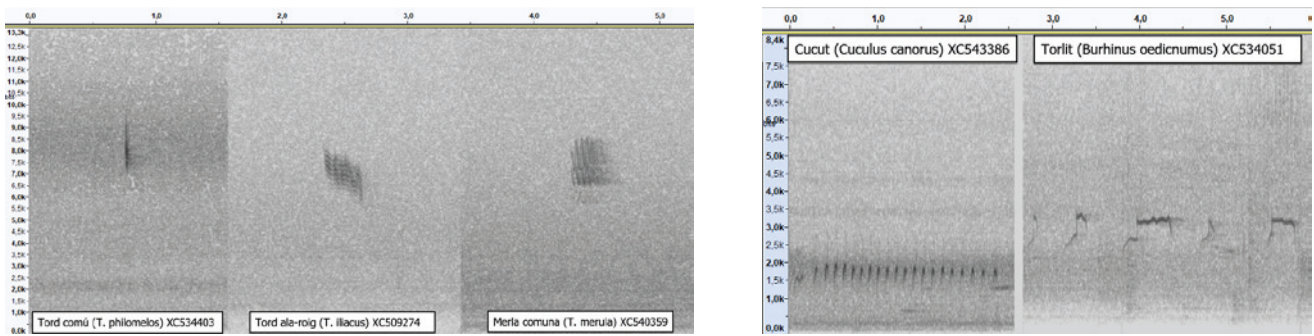

◀ **Figura 1.** Equip d'enregistrament emprat durant el confinament per a la detecció d'ocells en migració nocturna.

gravar són aquelles en què el cel està cobert —els ocells volen més baixos— i no fa vent. De tota manera, un canvi en la direcció del vent, per exemple, podria desencadenar el començament de la migració d'alguna espècie. Encara cal experimentar força.

L'equipament mínim per començar podria ser un telèfon mòbil. Això sí, cal tenir en compte que la major part d'aplicacions que hi vénen instal·lades per defecte generen arxius mp3 i és aconsellable usar el format WAV. D'altra banda cal preveure prou capacitat d'emmagatzematge atès que, en darrer terme, haurem de desar un àudio de tota una nit. Si volguéssim fer un pas endavant pel que fa a la qualitat

El mètode consisteix en usar algun tipus de gravadora per tal de captar les vocalitzacions que emeten els ocells mentre migren per, posteriorment, passar aquests arxius d'àudio a forma d'espectrograma.

▲ **Figura 2.** Exemples d'espectrograms d'enregistraments d'ocells a la tardor (esquerra) i a la primavera (dreta).

dels enregistraments convindria adquirir una gravadora de butxaca (100-500 €) la qual ens permetria disposar de micròfons més sensibles, de més capacitat d'emmagatzematge i d'alguns filtres que bloquegen parcialment el so del vent o del trànsit. Un equip professional estaria format per una gravadora d'alta gamma i algun micròfon extern ja sigui direccional (mono) o parabòlic (mono o estèreo).

Davant l'interès que ha despertat aquesta activitat a casa nostra, des de l'ICO hem implementat un parell d'iniciatives per incentivar-ne la participació. En primer lloc hem creat un projecte específic a ornitho.cat per entrar les dades provinents de *nocmig* i un visor, a l'apartat Ornithollistes, per tal de consultar-les. D'altra banda, hem obert una secció

específica sobre *nocmig* que a poc a poc anirem ampliant. D'entrada, per això, comptem ja amb un recurs espectacular com són les guies d'identificació NFC creades per l'Oriol Baena i en Robert Manzano, gràcies al suport econòmic del Museu dels Volcans d'Olot i l'Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot i amb la col·laboració del Consorci d'Espais d'Interès Natural del Ripollès. Per últim, l'ICO ha signat un acord per poder donar d'alta i gestionar les dades d'estacions de gravació de *nocmig* catalanes a la plataforma de seguiment de migració d'àmbit europeu *Trektellen*.

Amb tot això ja no hi ha excusa per no provar-ho! •

XAVIER RIERA
xavier.riera@ornitologia.org

▲ **Figura 2.** Guia per a la identificació d'algunes espècies de limícoles poc conegudes

◀ **Figura 3.** Mapa de Catalunya amb totes les localitats on es van fer enregistraments de vocalitzacions nocturnes durant el confinament.

Primera llista patró dels ocells de la reserva d'Ennedi, el Txad

L'any 2018 l'organització African Parks va crear una reserva anomenada Ennedi, en una zona molt remota, poc accessible i poc desenvolupada del nord-est del Txad. Les espècies d'ocells presents a la reserva eren desconegudes fins al moment. Per això, el passat mes de setembre van convidar diversos especialistes i entre ells hi havia Carles Durà, que ens explica com va ser aquesta experiència.

◀ **Figura 1.**
Robert Thomson
i Carles Durà durant
la feina de camp.
Foto: Elsa Bussiere.

En total és van fer 40 punts de compteig, 400 km de transsecte, 12 punts d'aigua comptats i 93 quadrats atles amb més de 1.500 citacions d'ocells. Tot en dues expedicions de 5 dies cadascuna. Una cap al sud de la ciutat de Fada, i l'altra cap al nord.

African Parks és una organització no governamental (ONG) centrada en la conservació, amb seu principal a Johannesburg, Sudàfrica. L'organització gestiona parcs nacionals i àrees protegides per tot arreu d'Àfrica, en col·laboració amb governs i comunitats circumdants. Avui en dia, la fundació gestiona 14 parcs africans de vuit estats diferents i molts d'aquests han sigut èxits massius. A més de la gestió dels parcs, l'organització fa les següents activitats: entrenar vigilants, gestionar i protegir activament la vida salvatge, treballar per reduir la caça furtiva i augmentar l'aplicació de la llei i el turisme relacionat amb la natura, fer recaptacions de fons, millorar les infraestructures, i donar suport als residents locals.

L'any 2018 African Parks va crear una nova reserva anomenada Ennedi, en una zona molt remota, poc accessible i poc desenvolupada del nord-est del Txad i on es tenia molt poca informació sobre les espècies d'ocells presents. El passat mes de setembre African Parks van convidar Robert L. Thomson del FitzPatrick Institute of African Ornithology (Sudàfrica) i Carles Durà de l'ICO per efectuar la primera llista patró de la reserva.

En primer lloc vam definir la metodologia de cens i la vam dividir en 4 punts diferents:

1. Punts de comptatge. A les zones arbrades o arbustives de uadis de l'àrea d'Ennedi, des de les 5 del matí fins a les 9, les hores de més activitat dels ocells, es van realitzar punts de comptatge de 10 minuts de durada i a 500 metres de distància entre punts.

2. Transsectes en cotxe. Al llarg del dia, mentre es conduïa d'un lloc a un altre, es registraven tots els rapinyaires, piocs, hubares, gangues i corredors.

3. Comptatge als oasis. Cada punt d'aigua, temporal o permanent, era prospectat per comptar tots els ocells aquàtics possibles.

4. Dades per a l'Atlas d'ocells africans. L'Atlas d'ocells africans divideix Àfrica en quadrats de 5 minuts per 5 minuts de costat (en referència als meridians i paral·lels). Dins de cadascun d'aquests quadrats es va intentar trobar el màxim nombre d'espècies possible.

En total es van fer 40 punts de comptatge, 400 km de transsecte, 12 punts d'aigua comptats i 93 quadrats atles amb més de 1.500 citacions d'ocells. Tot en dues expedicions de 5 dies cadascuna. Una cap al sud de la ciutat de Fada, i l'altra cap al nord de Fada.

En total, a la reserva es van trobar més de 140 espècies d'ocells, la majoria fora del seu rang de distribució conegut. Els ocells migrants que destaquen són l'aligot vesper, l'àguila marcenca, la tórtora eurasiàtica, el tallarol de garriga, el tallarol de Rüppell, la bosqueta pàl·lida oriental, el capsigrany emmascarat o les cigonyes. En els punts d'aigua es van trobar les espècies menys detectades al país, com el curroc, la gavina riallera, el batallaire, la gamba roja pintada, l'ànec xiulador, el morell xocolater o l'ànec beccrescat africà *Sarkidiornis melanotos*. Com a espècies locals destaquen 4 espècies de gangues (ganga pigallada *Pterocles senegallus*, ganga coronada *Pcoronatus*, ganga ventrebruna *Pexustus* i ganga de Lichtenstein *Plichtensteinii*), el pioc salvatge del Sahel *Ardeotis arabs*, el pioc de Denham *Neotis denhami*, la garsa bruna rogenca *Turdoides fulva*,

el gaig blau d'Etiòpia *Coracias abyssinicus*, el cuaenlairat negre *Cercotrichas podobe*, el corb cuacurt *Corvus rhipidurus*, el corredor d'ales bronzades *Rhinoptilus chalcopterus* o la perdiu del Sahel *Ptilopachus petrosus*, una espècie de perdiu més emparentada genèticament amb les espècies de perdiu americanes que no pas amb les del Vell Món.

És va aconseguir la tercera citació al país de falcó fumat *Falco concolor*, amb la sospita que també hi criï, primera observació de cria de xarxet del Cap *Anas capensis*, quarta citació al país de territ becadell *Limicola falcinellus*, segona i tercera citació de mussol comú (subespècie *saharae*) a l'est del Txad i el més destacable, primera observació de picot de Núbia *Campethera nubica* a la gran regió de l'oest d'Àfrica, i molt probablement criant •

CARLES DURÀ
carles.dura@ornitologia.org

▲ **Figura 2.**
Ganga ventrebruna
Pterocles exustus.
Foto: Carles Durà.

T'APROPEM A LA NATURA

www.weboryx.com

Crònica Ornitològica

Juny 2019 – Maig 2020

D'aquest període cal destacar dues espècies noves per a Catalunya: un mosquiter boreal anellat al delta de l'Ebre al novembre i una polla menuda observada a la Garrotxa a finals de gener. Altres observacions d'interès són la segona citació de territ camallarg, la tercera de repicalatons rústic i la quarta de voltor de Rüppell, així com la presència d'un grup de tres tetolets beclarg, la més gran reportada a tot Europa, al delta de l'Ebre el passat mes d'abril.

Oca de collar

Branta bernicla

1 de gener a 27 de gener de 2020, un exemplar adult, badia del Fangar, Deltebre, Baix Ebre (Javier Subirats).

25 de gener de 2020, probablement el mateix exemplar, illa de Buda, Montsià (David Bigas).

Comencem l'any amb la detecció d'aquesta espècie d'aparició escassa i irregular al delta de l'Ebre i que feia tres hiverns que no es detectava a Catalunya. L'oca de collar nidifica al litoral àrtic i hiverna bàsicament a les costes atlàntiques del centre europeu. En menor nombre, i fluctuant segons els anys, alguns grups passen els mesos freds en indrets costaners del nord ibèric. En canvi, és d'aparició esporàdica i puntual al sector mediterrani. L'individu va romandre fins a finals de mes a la badia, on es trobava associada als nombrosos collverds que hi troben refugi hivernal.

Foto: Víctor Iglesias Bernat, 4 de gener de 2020.

Bec de serra gros

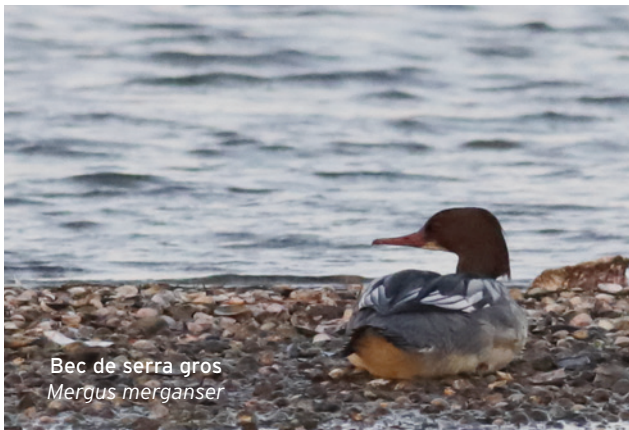
Mergus merganser

27 de novembre de 2019 a 3 de març de 2020, un mascle de 1r hivern, badia del Fangar, Deltebre, Baix Ebre (Jordi Jover).

Aquest individu va passar un mínim de tres mesos i una setmana a la badia del Fangar, fins el dia 3 de març de 2020 i, per tant, es pot considerar que va hivernar a Catalunya. El bec de serra gros és un visitant escàs però pràcticament anual els darrers anys a Catalunya, que queda fora del seu rang de distribució natural. És un reproductor comú al nord d'Europa que s'estén per bona part de la Rússia no àrtica. A l'Europa occidental la seva àrea d'hivernada arriba fins a Anglaterra i meitat nord de França. A Catalunya apareix esporàdicament, tant en zones humides litorals com en masses d'aigua continentals amb abundància de ciprínids. S'ha detectat a la plana de Vic, al pla del Bages, a la plana selvatana, als pantans d'Alcarràs i, fins i tot, en rius pirinencs.

Foto: Lluís Vilamajó, 29 de desembre de 2019.

▲ Oca de collar
Branta bernicla

Bec de serra gros
Mergus merganser

Baldriga grisa
Ardenna grisea

Baldriga grisa

Ardenna grisea

10 d'agost de 2019, un exemplar d'edat indeterminada, mar endins davant Salou, Tarragonès (Matxalen Pauly).

31 de gener de 2020, un exemplar d'edat indeterminada, mar endins a més de cinc milles nàutiques davant la costa de Palafrugell, Baix Empordà (Joan Bohigas).

Cap de les dues observacions són de primavera, època quan es concentren la majoria de les citacions del Mediterrani occidental (Olioso, 2015). Les sortides mar endins esdevenen molt útils per obtenir informació sobre la fenologia d'aquesta espècie, encara poc coneguda a casa nostra.

Foto: Matxalen Pauly, 10 d'agost de 2019.

Voltor de Rüppell

Gyps rueppellii

24 de gener de 2020, un exemplar adult, abocador d'Orís, Osona (Lluís Mir).

Quarta observació per a Catalunya d'aquesta espècie africana que viu al sud del Sàhara (des de Senegal a Somàlia fins al nord de Tanzània). És una espècie principalment resident que dins de la seva àrea de distribució pot realitzar moviments dispersius de llarga distància. La primera citació ibèrica va ser a Càceres el maig-juny de 1992, encara que amb algunes dades prèvies no homologades en aquesta mateixa zona ja des de 1990. L'octubre de 1992 es va detectar a Doñana i el 1993 a Tarifa. D'aparició regular, especialment al S d'Espanya, des de l'any 2000, l'any 2003 ja hi havia un mínim de 24 registres i donada la seva presència regular des de gener de 2016

ja no es considera espècie sotmesa a homologació pel comitè de rareses de SEO-BirdLife. A Catalunya la primera observació és del juliol de 2011 al secà d'Anglesola-Vilagrassa, Urgell (J.Bonfil), seguida d'una a Boumort l'octubre del mateix any (M.Gálvez). Hi ha encara una tercera observació del darrer autor a l'embassament de Sant Llorenç de Montgai el novembre de 2019. L'observació de l'abocador d'Orís, allunyada de les colònies de voltor comú del Prepirineu, s'inscriu amb l'alta concentració de voltors en aquest indret on s'han anellat milers d'individus. Hom creu que bona part d'aquestes arribades de voltors de Rüppell procedents d'Àfrica corresponen principalment a individus juvenils associats a voltors comuns que hivernen a Àfrica i que posteriorment retornen junts a la península Ibèrica arrossegant aquests exemplars (Ramírez *et al.* 2011).

Foto: Lluís Mir, 24 de gener de 2020.

Àguila cridanera

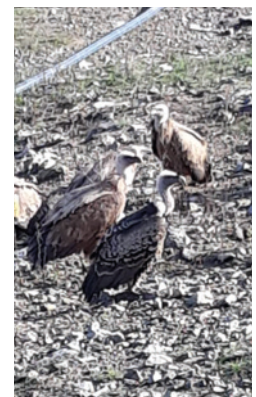
Clanga clanga

17 de novembre de 2019, 1 exemplar adult als Ullals d'en Baltasar, Amposta, Montsià (Ricard Gutiérrez i Oriol Muntané).

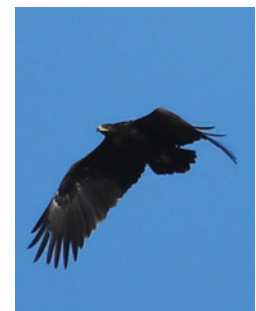
6 de febrer de 2020, 1 exemplar de 2n any calendari, Alcoletge, Segrià (Marc Gálvez).

Espècie escassa a Catalunya, però que ha esdevingut gairebé d'aparició anual des de 2013 amb exemplars que sobrevolen Catalunya cada any i que hivernen al Fondo (Alacant). Dins del període que ens ocupa hi ha dues observacions: un adult al delta de l'Ebre el novembre de 2019 i un primer hivern a Alcoletge, Segrià, el 6 de febrer de 2020.

Foto: Ricard Gutiérrez, 17 de novembre de 2019.

▲ Voltor de Rüppell
Gyps rueppellii

▲ Àguila cridanera
Clanga clanga

Polla menuda

Paragallinula angulata

23 gener 2020, un exemplar de 1r hivern, depuradora d'Olot, Garrotxa (Jordi Baucells, Pere Baucells, Adrià Ferrussola i Oriol Clarabuch).

Aquest exemplar el va capturar amb les mans el tècnic de la depuradora a primera hora del matí, aparentment una mica debilitat i posteriorment va ser alliberat. Cap a migdia es va poder verificar l'espècie i fotografiar. La polla menuda és d'aspecte molt similar a la polla d'aigua però de mida clarament inferior, amb el bec groc i només vermell a la part superior del bec. Presenta dimorfisme sexual, de manera que les femelles són més pàl·lides que els mascles. És una espècie que viu a bona part de l'Àfrica subsahariana (des de Senegal i Gàmbia fins a Etiòpia i al sud fins a Namíbia, Botswana i Sud-àfrica). Aquesta és la primera citació per a Catalunya. Només uns dies abans, 15 de gener, s'havia fet la primera citació per a Canàries, un ocell que va xocar amb un edifici a Lanzarote, tot i que hi ha una dada no homologada de Gran Canària de 1997. Altres observacions prèvies conegudes corresponen a un exemplar capturat mar endins del port de Laxe (A Coruña) el 5 de febrer de 2000 i un exemplar a Algesires (Cadis) el 10 de març de 2003. Altrament, es coneixen unes poques citacions més fora de l'àmbit de distribució: Oman (1991 i 2008), Egipte (maig 1997) i una dada antiga de Madeira (1895). Per a una revisió completa de citacions antigues vegeu Pita Criado & Pose Picado (2017). Les dues dades de gener de 2020 podrien estar relacionades amb el temporal *Glòria* amb ventades i pluges intenses.

Foto: Jordi Baucells i Pere Baucells, 23 de gener de 2020.

Daurada petita del Pacífic

Pluvialis fulva

24 de gener a 16 de febrer de 2020, un exemplar adult en plomatge hivernal, arrossars de la Comandanta, Montsià (David Bigas).

Molt probablement es tracti del mateix exemplar que, des del 2013, apareix regularment a l'estiu als camps de gespa i es trasllada cap aquest sector d'arrossars a l'hivern.

Foto: David Bigas, 24 de gener de 2020.

Polla menuda
Paragallinula angulata

Territ fosc
Calidris maritima

Fredeluga gregària

Vanellus gregarius

26 i 27 de desembre 2019, un exemplar de 1r hivern, castell del Remei, Penelles, Noguera (Toni Nievas).

Aquest exemplar només es va observar dos dies i suposa la 24a citació per a Catalunya. Les tres anteriors van ser el gener-febrer de 2017 al delta de l'Ebre, el març també de 2017 a l'estany de Boada al Baix Ter i el març de 2019 als aiguamolls de l'Empordà.

Foto: Quim Minoves i Xavi Parra, 27 de desembre de 2019.

▲ Daurada petita del Pacífic
Pluvialis fulva

Territ fosc

Calidris maritima

20 de novembre de 2019 a l'11 de gener de 2020, un exemplar adult, Port Olímpic de Barcelona, Barcelona (Daniel Roca).

Sorprenentment, amb l'arribada del fred i per segon any consecutiu, es torna a detectar un territ fosc al Port Olímpic de Barcelona. L'ocell, que podria ser el mateix de l'any passat, va ser reportat per un gran nombre d'observadors fins a mitjans de gener. Malgrat la seva presència durant els dos últims anys, és una

Territ camallarg
Calidris himantopus

Gamba groga petita
Tringa flavipes

espècie molt escassa a Catalunya, on fins el 2014 només hi havia sis citacions conegudes. Habitualment la seva hivernada a Europa se circumscriu a les costes rocoses atlàntiques. És, doncs, una espècie accidental a la franja costanera mediterrània, on se sol detectar en superfícies artificials com ara esculleres o espigons.

Foto: Guillem Sagner Parés, 3 de desembre 2019.

Territ camallarg

Calidris himantopus

13 d'abril 2020, un exemplar de 1r estiu, illa de Buda, Montsià, (David Bigas).

Segona citació per a Catalunya després de la d'abril de 2015 a l'estany de Pals que coincideix també en la mateixa època de l'any. Tal com comentàvem a la primera observació, es tracta d'un limícola neàrtic rar a Europa, però d'aparició regular. L'observació que aquí es reporta correspon també a un exemplar de segon any i, per tant, diferent de la majoria d'observacions d'adults els quals se suposa que podrien ser els mateixos individus que es veuen en temporades diferents arreu d'Europa.

Foto: David Bigas, 13 d'abril de 2020.

Gamba groga petita

Tringa flavipes

28 de novembre a 8 de desembre de 2019, un exemplar de 1r hivern, arrossars de Pals, Pals i Torroella de Montgrí, Baix Empordà (Albert Rivas).

A finals de novembre es detecta un individu en una parcel·la d'arròs inundada al sector nord dels arrossars de Pals, prop de Mas Pinell. En dies posteriors s'observa en punts propers, com ara als camps adjacents a les basses d'en Coll i al sector de l'antic Estany Marisc. Va romandre a la zona un mínim de nou dies. Apareix a finals del pas postnupci-

al, coincidint amb la fenologia pròpia de l'espècie. La gamba groga petita és un divagant americà d'aparició anual a l'Europa occidental però força rar a Catalunya, on només hi ha al voltant de 20 citacions homologades.

Foto: Xavier Idígora, 29 de novembre de 2019.

Tetolet beclarg

Limnodromus scolopaceus

10 al 12 d'octubre de 2019, un exemplar de 1r hivern, arrossars de Pals, Pals, Baix Empordà (Gerard Dalmau).

25 al 28 de gener de 2020, dos exemplars de 1r hivern, arrossars de Migjorn, Sant Jaume d'Enveja, Montsià (Sergi Sales; José Luis Copete, Francesc Kirchner, Roser Soler i Josep Tantull).

29 de març al 4 d'abril de 2020, dos exemplars de 1r hivern, i del 5 al 28 d'abril de 2020, tres exemplars de 1r hivern, illa de Buda, Sant Jaume d'Enveja, Montsià (David Bigas).

Setena, vuitena i novena citacions coneguda de l'espècie a Catalunya. Durant l'octubre i gener els exemplars del Baix Empordà i el Montsià els van poder veure força observadors. No va ser així amb els exemplars que van aparèixer a l'abril (dos exemplars probablement presents des del gener) degut al confinament pel Covid-19. L'individu detectat a Pals suposa la primera citació d'aquesta espècie als aiguamolls del Baix Empordà. D'especial interès és el grup de tres exemplars plegats al delta de l'Ebre a l'abril. Tot i que les zones de cria del tetolet beclarg es troben molt allunyades d'Europa, en les darreres dècades s'hi han documentat exemplars divagants de forma regular durant l'època de migració, especialment a la tardor i al litoral atlàntic. Nidifica a la tundra àrtica nord-americana i al nord-est siberià. La seva àrea d'hivernada habitual se situa a l'Àfrica Central.

Foto: Pere Baucells, 12 d'octubre de 2019.

▲ Fredeluga gregària
Vanellus gregarius

Tetolet beclarg
Limnodromus scolopaceus

Còlit del desert
Oenanthe deserti

Còlit del desert

Oenanthe deserti

7 de desembre de 2019 a de gener de 2020, una femella de 1r hivern, camí de Pescadors, Amposta, Montsià (Pere Baucells, David Bigas, Carles Martorell, Genís Cunill i Josep Maria Pérez).

Cinquena citació coneguda a Catalunya i segona per al delta de l'Ebre, on es va observar per primera vegada fa dos hiverns a la Punta de la Banya. Com és propi de l'espècie, totes les observacions a Catalunya s'han produït en període hivernal i en àmplies zones obertes. Curiosament, fins ara, només s'ha detectat en zones humides, probablement per ser les més prospectades pels ornitòlegs. A més del delta, les observacions anteriors són del Clot de la Unilla, els aiguamolls de l'Empordà i el delta del Llobregat. El còlit del desert nidifica en zones àrides i semidesèrtiques del nord africà, i s'estén pel mateix tipus d'hàbitats a través de l'Orient Mitjà. Les seves poblacions efectuen moviments migratoris durant la tardor i hivern, moment en què, accidentalment, arriben a la península Ibèrica probablement des del continent africà. L'individu localitzat enguany es va localitzar a principis de desembre, va romandre fins a les darreries de gener i va ser fotografiat per multitud d'observadors.

Foto: Vicente Francisco Tamarit, 14 de desembre de 2019.

Mosquiter boreal

Phylloscopus borealis

5 de novembre 2019, un exemplar de 1r hivern capturat per a anellament. Estació Biològica de Canal Vell, Deltebre, Baix Ebre (Helen Williams i Roger Short).

Es tracta de la primera citació d'aquesta espècie a Catalunya. El mosquiter boreal cria

de forma molt escassa al nord d'Escandinàvia, però és abundant cap al N de Rússia fins al NE de Sibèria des d'on s'estén fins al NE de Xina. Hiverna des del SE d'Àsia fins a Java, Filipines i Cèlebes. Al Regne Unit és d'aparició anual (al voltant de 8 exemplars per temporada) i a França ja és molt més escàs, amb menys de 20 citacions acumulades. Els criteris per identificar-lo van ser la cella molt llarga i estreta, sense arribar a la base del bec, les marques blanques de les cobertores grans són petites i no s'estenen tant com en *plumbeitarsus*, i la projecció primària és molt llarga, molt més que en *trochiloides* o *plumbeitarsus*.

Foto: Helen Williams i Roger Short, 5 de novembre 2019.

▲ Mosquiter boreal
Phylloscopus borealis

Papamosques de collar

Ficedula albicollis

La llevantada de finals d'abril va propiciar l'arribada de papamosques de collar entre el 20 i 29 d'abril, amb una observació més tardana el 4 de maig. Tot i que menys destacada que la de 2019, es van fer un mínim de 22 observacions, la majoria de mascles solitaris, encara que també cal destacar 4 exemplars (2 mascles i 2 femelles) als aiguamolls de l'Empordà el dia 22 d'abril de 2020. Les observacions d'aquest any es concentren bàsicament en localitats costaneres entre el Barcelonès i l'Alt Empordà, amb una interessant citació interior a Solsona el 4 de maig (identificat per gravació del reclam).

Foto: Xavier Idígora, Palmós, Baix Empordà, 22 d'abril de 2020.

Papamosques de collar
Ficedula albicollis

Sit blanc
Plectrophenax nivalis

Sit blanc

Plectrophenax nivalis

19 al 27 de novembre de 2019, dos mascles de 1r hivern, Coll de Pal, Guardiola de Berguedà, Berguedà, (Jordi Comellas).

24 i 25 de novembre de 2019, una femella de 1r hivern, Turó de l'Home, Fogars de Montclús, Vallès Oriental (Eduard Villar i Manolo García).

6 de desembre de 2019, un mascle de 1r hivern, platja de Castelldefels, Castelldefels, Baix Llobregat (Claudio Bracho).

Després de tres anys sense cap observació coneguda a Catalunya, es detecten un total de quatre individus dins d'aquest període. Es localitzen de forma simultània tres sits blancs a finals de novembre, tots ells en punts de muntanya força concorreguts, dos al Coll de Pal i un al punt més alt del Montseny, al Turó de l'Home. La trobada de tres exemplars en pocs dies en zones de muntanya populars podria denotar una entrada més o menys destacada de l'espècie a finals de tardor, amb individus repartits per punts elevats menys accessibles. Posteriorment, a principis de desembre, se'n detecta un de nou en l'altre biòtop on se sol trobar l'espècie a Catalunya: la vegetació psammòfila dels ecosistemes litorals. En aquest cas, a Castelldefels. El sit blanc és una espècie que ens arriba de forma esporàdica a Catalunya durant el període fred. És més freqüent, tot i que també d'aparició irregular i fluctuant segons l'any, al litoral cantàbric i a Galícia.

Foto: Jordi Comellas Novell, 19 de novembre de 2019.

Repicatalons rústic

Emberiza rustica

21 d'octubre de 2019, un exemplar d'edat i sexe indeterminats, arrossars de Pals, Pals, Baix Empordà (Gerard Dalmau).

Tercera citació per a Catalunya, després de la primera al delta de l'Ebre (març del 2008) i de la segona al Parc Fluvial del Besòs (novembre del 2011). Malgrat la qualitat de les fotografies es pot apreciar bé la cella i el patró del pili, com a caràcters més característics. Emberizid molt escàs a la península Ibèrica, a nivell estatal només es coneixen 9 citacions fins el 2017 i en el context europeu s'ha detectat una davallada preocupant d'observacions, especialment en països com el Regne Unit, on és d'aparició anual.

Foto: Gerard Dalmau, 21 d'octubre de 2019.

Bibliografia

Oliosó, G. 2015. Statut històric et récent du Puffin fuligineux *Puffinus griseus* en Méditerranée occidentale. *Ornithos* 22-5: 264–269.

Pita Criado, P. & Pose Picado, M. 2017. Lesser moorhen captured off Laxe, in Spain, in February 2000. *Duch Birding* 39 (2): 89–92.

Quaintenne, G., Gaudard, C. et al. 2020. Les oiseaux nicheurs rares et menacés en France en 2016 et 2017. *Ornithos* 27: 73–111.

Ramírez, J., Muñoz, A.R., Onrubia, A., de la Cruz, A., Cuenca, D., González, J.M. & Arroyo, G.M. 2011. Spring movements of Rüppell's Vulture *Gyps rueppellii* across the Strait of Gibraltar. *Ostrich* 82:71–73 •

ARNAU TOLRÀ, RAÛL AYMÍ & DAVID BIGAS
ico@ornitologia.org

▲ Repicatalons rústic
Emberiza rustica

Jenni, L. & Winkler, R. 2019

Moult and Ageing of European Passerines

London: Bloomsbury Publishing, 304 pp. Second Edition

Aquesta segona edició revisa, actualitza i millora completament la primera edició amb gairebé 100 pàgines addicionals. El llibre, de 322 pàgines, torna a imprimir-se en un gran format i suposa una síntesi minuciosa i detallada, ahora que un treball de gran bellesa, i és la referència essencial per a la muda i datació dels passeriformes europeus.

La publicació de la primera edició del *Moult and Ageing of European Passerines*, el 1994, va suposar un autèntic salt de coneixement sobre muda i datació. El llibre es va exhaurir amb rapidesa i no va ser fins al 2011 que en va arribar una reimpressió que malauradament va quedar marcada per la baixa qualitat de les fotografies impreses.

Finalment, vint-i-sis anys després de la primera publicació, arriba la segona edició del llibre amb una actualització que el fa, en la meua opinió, el millor llibre sobre muda i datació que s'hagi escrit fins a dia d'avui. L'obra té dos objectius principals, dividits en dues parts: la primera comprèn quatre capítols que descriuen els conceptes principals de muda i descriuen les estratègies entre els passeriformes europeus, i la segona part se centra en espècies concretes, quina extensió té la seva muda (o les seves mudes, en funció de cada cas concret) i com es pot datar aquella espècie a partir d'aquest coneixement. Les figures principals que acompanyen aquesta segona part són excel·lents: fotografies estandarditzades d'ales amb comentaris sobre la datació i diagrames molt entenedors i precisos de l'extensió de les mudes parcials.

La muda és un procés molt important en el cicle biològic dels ocells. Les plomes són estructures mortes, de manera que necessiten renovar-les periòdicament. Cada espècie desenvolupa una estratègia de muda adaptada a la seva biologia i ecologia particulars, per tal que la muda sigui el menys limitant possible

per a la seva supervivència. Així, doncs, comprendre la muda és essencial per comprendre també el cicle biològic, ahora que pot ser una font d'informació molt important per a investigadors i anelladors. De la mateixa manera, la correcta determinació de l'edat dels individus, ja sigui en ocells capturats per al seu estudi, observats a distància o trobats ferits o morts, és una variable molt important per a la realització d'estudis científics, per exemple sobre dinàmiques poblacionals.

La nova edició és una ampliació i revisió exhaustiva del text i les figures, i mostra un format renovat, destacant especialment que les fotografies recuperen l'alta qualitat d'impressió de la primera edició del 1994. La segona edició és, doncs, un llibre amb més pàgines (passa de 224 a 322).

La primera part del llibre (capítols 1 a 4) presenta noves figures i paràgrafs, destacant un apartat nou d'anàlisi de la muda en el capítol 2. En la segona part (capítols 5 i 6) s'incorporen 16 noves espècies: capsigrany *Lanius senator*, capsigrany emmascarat *Lanius nubicus*, garsa *Pica pica*, trencanous *Nucifraga caryocatactes*, ocell sedós *Bombicilla garrulus*, boscarla dels joncs *Acrocephalus schoenobaenus*, boscarla menjamosquits *Acrocephalus palustris*, boscaler pintat gros *Locustella naevia*, boscaler fluvial *Locustella fluviatilis*, tallarol esparverenc *Sylvia nisoria*, estornell vulgar *Sturnus vulgaris*, rossinyol rus *Luscinia luscinia*, merla d'aigua *Cinclus cinclus*, pardal comú *Passer domesticus*, pardal xarrec *Passer montanus* i passerell golanegre *Acanthis cabaret*; de manera que es tracten un total de 74 espècies al detall en aquesta obra. Algunes d'aquestes espècies incorporen informació molt nova; potser el cas que més m'ha sorprès (per desconeixement total meu) és en el boscaler pintat gros i la possibilitat de reconèixer els exemplars de segon any que han deixat plomes sense mudar a la muda prenupcial, a partir d'un estudi no publicat de Prünter (2009) i l'experiència i fotografies dels autors. També s'aporten dades molt interessants sobre mudes suspeses i la muda

La nova edició és una ampliació i revisió exhaustiva del text i les figures, i mostra un format renovat, destacant especialment que les fotografies recuperen l'alta qualitat d'impressió de la primera edició del 1994. La segona edició és, doncs, un llibre amb més pàgines.

prenupcial d'algunes espècies d'*Acrocephalus* a l'Àfrica, ja que durant la preparació d'aquesta segona edició els autors han visitat diverses estacions d'anellament fora de Suïssa (on se centrava la informació de muda de la primera edició), amb visites a Kènia, Israel, Rússia i Itàlia.

Tots els textos s'han revisat amb detall incorporant referències de molts treballs que s'han publicat des de la primera edició d'aquest llibre, fet que enriqueix encara més la qualitat d'aquesta obra i en fa el millor recull d'informació que hi ha fins ara. Cal destacar la quantitat de referències citades d'anelladors catalans, en contribucions en el *Butlletí del*

Grup Català d'Anellament, la *Revista Catalana d'Ornitologia* o d'altres revistes estrangeres.

Si bé aquest llibre no cobreix tantes espècies com altres guies de camp sobre datació i sexat d'ocells en mà, les 74 que es mostren en aquesta segona edició estan escrites amb molt detall i de forma molt completa. De tota manera, la mida i volum del llibre no el fan molt portable a les jornades de camp. És un llibre de consulta que, sense dubte, hauria de ser a tots els prestatges d'aquelles persones interessades en muda i datació, especialment anelladores i investigadores •

MARC ILLA

Ventura, J., Julien, A. & Segalés, J. 2019

Plomes i becs

Palau-solità i Plegamans: Ajuntament de Palau-solità i Plegamans, 141 pp

Aquest llibre, a més de ser un recull fotogràfic de les espècies d'ocells del municipi de Palau-solità i Plegamans (Vallès Occidental), es presenta al lector amb el format d'una guia de camp, amb informació sobre 59 d'aquestes espècies repartides en fitxes, una per a cada ocell.

Plomes i becs està escrit per un grup format per ornitòlegs, fotògrafs i amants de la natura que signen el llibre amb el nom d'"Ornitògrafs".

Ens ofereixen imatges de cada espècie en pla complet i una breu explicació repartida en apartats comuns a totes les fitxes amb detalls d'aquests ocells que ens poden ajudar a l'hora d'identificar-los, com per exemple la mida de l'ocell, detalls i colors del plomatge, forma del bec, inclús les postures típiques que adopta i la seva forma de volar. També se'ns descriuen els seus costums, eina molt útil quan no arribem a distingir l'ocell per les seves característiques físiques.

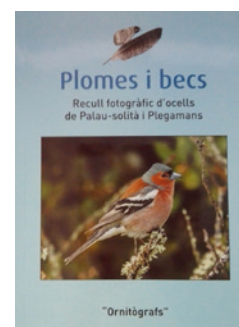
Tot seguit, a la fitxa s'inclouen dos apartats sobre la distribució d'aquesta espècie. El primer apartat ens indica la distribució de l'espècie a Catalunya; i el segon, i que fa aquest

llibre únic, és la localització de les parts del municipi i rodalies on és més probable que puguem trobar aquesta espècie. Aquesta informació va complementada amb un parell de mapes a les darreres pàgines del llibre, amb el nom d'unes quantes localitzacions del poble com, per exemple, masos, boscos, ponts i urbanitzacions.

Des del meu punt de vista, es tracta d'una guia molt adequada per a aquelles persones que vulguin introduir-se en el món de l'ornitologia. El disseny del llibre, així com els seus textos i imatges, faciliten al lector la informació bàsica per poder identificar gran part de les espècies que hi ha a Palau-solità i Plegamans.

En cas que els lectors, o ornitòlegs novells, vulguin aprendre més sobre el món de l'ornitologia, just després de les localitzacions trobem consells sobre quin material dur, com comportar-nos al camp, quines guies comprar i pàgines web d'interès. Si sou naturalistes debutants del Vallès i esteu interessats en els ocells, recomano sense dubte aquest llibre, ja que pots trobar durant tot l'any una gran diversitat d'espècies en els llocs que la pròpia guia t'indica •

PAU ORTEGA

Ollé A. & Trabalon F. 2019

Aves Rapaces de Europa

Ediciones Omega BCN, S.L., 464 pp

No hi ha dubte que els rapinyaires són dels ocells que més interès desperten entre els ornitòlegs i també entre el públic no aficionat a l'observació d'ocells. Grans o petits, majestuosos o ràpids, esquerps, caçadors, etc., les seves característiques i els seus cercles interminables al cel ens han atret des de sempre.

Com no podia ser d'una altra manera, la literatura ornitològica no ha sigut aliena a aquest interès i s'han publicat moltes obres dedicades a aquest grup d'ocells, incloent-hi alguns títols de gran renom en els últims anys. Ens trobem, però, davant de la que possiblement és una de les publicacions més completes sobre el tema que s'han editat mai.

Una magnífica introducció (precedida d'un completíssim glossari) ens aporta informació en l'àmbit general sobre ecologia, alimentació, reproducció, el fenomen de la migració, conservació i muda, presentada d'una manera exquisida que fa que la guia sigui realment vàlida tant per gent que s'inicia en l'observació dels rapinyaires com per a persones amb més experiència i que busquen una publicació d'alt nivell.

La part central del llibre descriu les 39 espècies presents a Europa. Per a cadascuna s'aprofundeix en els apartats exposats en la introducció i se n'afegeixen d'altres, com és l'estat de conservació o la descripció dels diferents plomatges de totes les edats i sexes en la mida que es fa possible. S'amplia la informació amb fotografies d'excel·lent qualitat acompanyades d'uns petits cercles que assenyalen allà on l'observador s'ha de fixar per dur a terme la correcta identificació. S'agraeix especialment aquest aspecte (tant com la qualitat del text), molt cuidat tant en l'elecció dels plomatges i posicions dels ocells, com en el nombre d'imatges. Aquestes, omnipresents, acompanyen totes les seccions d'aquesta gran guia: fins a set-centes fotografies d'una gran qualitat que la

converteixen en una obra molt visual, aspecte indispensable si ens atenim a la gran variació que presenten els rapinyaires.

Es posa especial cura en les espècies d'identificació més complicada, aplegant junts aquells ocells conflictius com poden ser, per exemple, les subespècies d'aligots o alguns falcons. Allà on una espècie requereix una especial atenció a causa de la seva complexitat, el llibre no defrauda i aporta descripcions de plomatges, mudes i comportaments, i fa èmfasi en els detalls en els quals l'ornitòleg s'ha de fixar. Això fa que la informació d'algunes espècies sigui més extensa que la d'altres.

Les últimes pàgines del llibre són també molt visuals, amb dos annexos força interessants centrats en la identificació i que componen una secció de cloenda excel·lent, sense dubte un dels punts forts de l'obra. El primer el componen collages amb text descriptiu que agrupen diferents espècies d'aspecte semblant o proper. El segon és un conjunt de làmines que permeten comparar directament parelles d'espècies conflictives. Aquesta secció final permet consultar ràpidament detalls que poden ser claus en el camp per aconseguir una correcta identificació.

Avui dia, el gran avenç que s'ha produït en fotografia digital amb càmeres relativament econòmiques amb zoom molt potent ha fet que sigui fàcil aconseguir imatges d'ocells en vol. Aquesta guia és el complement ideal per estudiar aquestes fotografies i aprendre a identificar correctament els rapinyaires, i de pas endur-se sorpreses molt agradables amb la detecció d'espècies inesperades.

Per als qui sentim debilitat pels rapinyaires, aquesta guia esdevé un títol indispensable en les nostres col·leccions, més quan està feta per gent de casa nostra, demostrant un cop més el gran nivell de l'ornitologia catalana. És per a mi la guia de rapinyaires més completa i encertada que he tingut mai a les meves mans, tant per la qualitat dels textos i de les imatges com per la manera en què s'ha estructurat •

JORDI SALA

Per als qui sentim debilitat pels rapinyaires, aquesta guia esdevé un títol indispensable en les nostres col·leccions, més quan està fet per gent de casa nostra, demostrant un cop més el gran nivell de l'ornitologia catalana.

Garcia, S. & Granell, L. 2019.

Arquitectura i fauna urbana. Solucions arquitectòniques en rehabilitacions i obra nova per integrar espais de nidificació i refugi

Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 127 pp.

Aquesta obra aporta idees i recomanacions per fer compatible la presència de fauna urbana en els edificis i per potenciar la biodiversitat a les ciutats des d'un punt de vista sostenible.

Aquest llibre es va lliurar als assistents de la jornada tècnica *Fauna protegida i edificis. Com compatibilitzar-ho?* celebrada al Museu de Ciències Naturals de Barcelona el passat 28 de novembre. Aporta informació rellevant sobre mesures a prendre per fer compatible i potenciar la presència de fauna en ambients urbans a partir del que els autors anomenen arquitectura sostenible.

No totes les espècies de flora i fauna poden adaptar-se al medi urbà, però n'hi ha algunes que amb el temps han trobat la manera de viure-hi. Precisament la primera part del llibre s'ocupa de repassar en unes fitxes totes aquestes espècies: falciots, orenetes, gralles, pardals, falcons, mussols, ratpenats i dragons.

Moltes d'aquestes espècies utilitzen els edificis com si fossin un penya-segat i per això

és bàsic planificar un disseny arquitectònic efectiu. En aquest sentit hi ha un capítol molt ampli on es mostren exemples de problemes habituals en les construccions actuals alhora que s'aporten recomanacions i idees per integrar nius o recomanacions en el cas de reparació d'obres.

Una de les troballes més interessants per part dels autors i altres naturalistes de Barcelona en els darrers anys ha estat el paper dels forats de ventilació de les mitgeres (paret lateral de separació entre edificis) per a algunes espècies com el ballester, actualment quasi més abundant com a nidificant a l'àrea urbana de Barcelona que a la resta del rerepaís, i això mereix un seguiment i conservació.

Els autors coneixen de primera mà milers d'exemples d'actuacions i interaccions de fauna urbana i arquitectura, i juntament amb la col·laboració del Cos d'Agents Rurals han aplegat informació molt exhaustiva.

En definitiva, es tracta d'una obra molt útil per a gestors, arquitectes, comunitats de veïns i particulars que vulguin potenciar edificis verds i fauna •

RAÜL AYMÍ

Ballester
Apus melba

Una de les troballes més interessants per part dels autors i altres naturalistes de Barcelona en els darrers anys va ser el paper dels forats de ventilació de les mitgeres (paret lateral de separació entre edificis) per a algunes espècies com el ballester.

Els pròxims mesos hi ha diverses sortides, cursos i activitats on pots aprofitar per gaudir encara més de l'ornitologia i la natura. Segons l'evolució de l'estat sanitari poden haver canvis de dates i de localitats i, per tant, es recomana confirmar la realització de qualsevol activitat pocs dies abans.

CURSOS**ANELLAMENT**

Flash d'introducció a l'anellament

11 de juliol:

Parc Natural del Cadí-Moixeró

Ampliació anellament científic

25 de juliol: Santpedor

SORTIDES

Coll de Pal

11 de juliol: sortida de dia sencer

Sils

25 de juliol: sortida de matí

ALTRES ACTIVITATS

Activitats de natura a l'Estació Biològica del Montseny organitzades pel Museu de Granollers a Fontmartina i el Puig.

Les papallones en programes de seguiment de la biodiversitat 2
4 i 5 de juliol curs LEPI2

Curs sobre tècniques d'estudi i seguiment dels petits mamífers
18 i 19 de juliol curs MICROM1

Les papallones en programes de seguiment de la biodiversitat 1
25 i 26 de juliol curs LEPI1

Descobreix el liró gris (*Glis glis*). Introducció al seguiment i estudi d'aquesta espècie a Catalunya

26 i 27 de setembre curs GLIS

CONVOCATÒRIES

2n Congrés d'Ornitologia de les Terres de Parla Catalana (COTPC) a Menorca

10-12 d'octubre

www.cotpc.org

Més informació sobre les activitats de l'ICO a:

<http://ornitologia.org/ca/Activitats/>

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2020. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2020 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota¹ Familiar (52,5 €) Nom de la parella _____

Individual (35 €) Reduïda² (17,5 €) Europa, individual (42 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 202_____

¹ Tots els socis amb domiciliació bancària tindran un 10% de descompte.

² La modalitat de quota reduïda inclou els menors de 19 anys, estudiants fins a 23 anys, pensionistes i aturats. En cada cas cal justificar convenientment aquesta situació.

Institut Català d'Ornitologia

Nat-Museu de Ciències Naturals de Barcelona

Pl. Leonardo da Vinci, 4-5

08019 Barcelona

Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org

Pàgina web: www.ornitologia.org